

Kai kurios pastabos apie Lenkijoje publikuotus geografijos vadovėlius, bei juose esančius duomenis liečiančius Lietuvos Respubliką ir jos gyventojus

1. Paweł Wład Nasz Świat – geografijos vadovėlis licėjams ir technikumams. Wydawnictwo szkolne – 2012, Warszawa – **ŁÓDŹ 246 psl.**

Vadovėlių sudaro 3 skirtingos apimties skyriai, padalinti į 26 poskyrius. Pabaigoje 8 psl. žodynėlis ir foto nuotraukų sąrašas.

Pirmoji dalis – **42 psl. Skirta Gamtinių sąlygų apibūdinimui.** Trumpai aprašomi tradiciniai gamtiniai komponentai: žemės turtai, jų gavyba, hidrosfera, klimatas, dirvožemiai, biogeografiniai komponentai. Rašoma apie vandens objektų apsaugą, klimato atšilimo pasekmes, žmogaus veiklos poveikį klimato kaitai.

Antroji dalis – **64 psl. Pašvęsta Žemės šeiminkams – gyventojams.** Supažindinama su politiniu pasaulio žemėlapiu, jo kaita. Plačiau rašoma apie nevienodą gyventojų paplitimą ir to priežastis, natūralų gyventojų judėjimą, amžiaus struktūrą ir kitus demografinius rodiklius. Nagrinėjama darbo rinka, bedarbystė, migracijų klausimai, urbanizacijos procesas, aprašomi kultūriniai pasaulio regionai.

Trečioji dalis – **128 psl. Skirta ūkinei žmogaus veiklai, jos pasekmėms.** Nagrinėjamos skirtingo ekonominio lygio šalys, to priežastys. Atskirai aptariama žemės ūkio specifika, maisto gamybos galimybės, atskirų regionų svarba. Nagrinėjama miško pramonė, jūros verslai, energijos gavyba ir ištekliai, komunikacijų svarba, turizmas ir jo plėtra.

Pabaigoje aprašomas globalizacijos procesas, politinė ir ūkinė integracija, aptiriamos tarptautinės organizacijos.

Metodinis vadovėlio lygis geras. Daug aukštos kokybės foto nuotraukų, žemėlapių, kartoschemų, diagramų. vien fotonuotraukų 109, paveikslų – žemėlapių – 89. Vadovėlyje pateiktas ne tik žodynas, bet ir svarbiausių terminų paaiškinimas. Iliustracijų gausa padeda geriau suprasti tekstą, o geografiją daro patrauklesniu ir įdomesniu dalyku.

Apie Lietuvą duomenų labai mažai.

Tik viename skyrelyje “Lenkų migracija” 87 – 89 psl. rašoma apie lietuvius. Tai liečia 1945 – 1949 metų gyventojų pasikeitimus tarp buvusios Tarybų sąjungos ir Lenkijos Respublikos naujose

ribose. Tačiau nurodoma, kad lietuvių tautinė mažuma ir pasiliko Lenkijoje, nes išvykimas buvo laisvanoriškas.

Nurodant šalis, kuriose gyvena daugiausiai lenkų, rašoma, kad jų Lietuvos rytinėje dalyje gyvena 200 – 300 tūkstančių. Paminima, kad jie čia gyvena nuo buvusios bendros valstybės laikų. Lietuvos statistikos departamento duomenimis lenkų tautybių žmonių Lietuvoje 2011 metais gyveno 212,8 tūkstančiai.

2. Barbara Lenartowicz i Marcin Wójcik. Czas na geografę. Vadovėlis licėjams ir technikumams. Wydawnictwo szkolne 2012 m. Warszawa – Łódź 218 psl.

Vadovėlį sudaro 5 skyriai suskirstyti į 28 poskyrius.

Pirmasis skyrius - **33 psl. Pasaulis permainų kelyje.** Aprašomos šalys su skirtingu išsivystymo lygiu, globalizacijos eiga, multikultūralizmas, antiglobalizmas, svarbiausias pasaulio politinės ir ūkinės organizacijos (JT, PPO, ES, OPEC ir kt.), nagrinėjami naujausi politinio žemėlapių pokyčiai.

Antrasis skyrius – **56 psl. Skirtas demografinėms ir socialinėms problemoms.** Tai gyventojų dinamikai, tankumui, natūraliam prieaugiui, darbo rinkai, urbanizacijai. Kalbama apie kultūrinius regionus, kaimo kraštovaizdžio pokyčius.

Trečiasis skyrius – **42 psl. Liečia žemės ūkį ir mitybos problemas.** Analizuojamas žemės ūkio kultūrų paplitimas, derlingumas, gyvulininkystės šakos. Rašoma apie maisto trūkumą, bado grėsmę, vandens trūkumą, miškų ūkį, žvejybą ir kitas sritis.

Ketvirtasis skyrius – **52 psl. Paskirtas pramonei ir paslaugoms.** Aprašomi energijos gavybos šaltiniai, kuro išteklių. Informacinės sistemos, transporto raida, turizmo geografija ir kiti klausimai.

Penktasis skyrius - **30 psl. Skirtas gamtiniai aplinkai.** Rašoma apie neišsemiamus ir atsinaujinančius išteklius, saugomas teritorijas, dirvožemio degradaciją, dykumų plėtrą, pateikiamas Aralo ežero pavyzdys.

Metodinis vadovėlio lygis puikus. Aukštos kokybės iliustracijos, jų daug. Jos užima daugiau pusę vadovėlio ploto. Iliustracijos įvairaus pobūdžio, gero dalykinio estetinio lygio. Tai 137 įvairių objektų foto nuotraukos, 119 iliustracijos (schemos, žemėlapiai, kartogramos). Kiekvieno skyriaus pabaigoje keliolika užduočių.

Lietuva vadovėlyje paminėta mažai.

Politiniame permainų žemėlapyje po 1989 metų (34 psl.) Lietuva parodyta su užrašu, kaip buvusios Tarybų Sąjungos dalis su nepriklausomybės paskelbimo data. 86 psl. esančiame žemėlapyje, kuriame parodyta žemės ūkio intensyvumo arealai, parodyta Lietuvos teritorija su

užrašų. Informacinių technologijų skyriuje (166 psl.) diagramoje parodyta Lietuva pagal telefonų skaičių tenkančių 100 gyventojų 8 – se ES šalyse. Čia Lietuvai tenka 3 vieta (150 telefonų) po Graikijos ir Vokietijos, bet daugiau negu Suomijoje, D. Britanijoje, Čekijoje, Vokietijoje ir Lenkijoje.

3. Jadwiga Kop, Maria Kucharska, Eżbieta Szkurlat. Tytko geografija. Vadovėlis licėjams ir technikumams. Wydawnictwo szkolne 2012 m. Warszawa – Łódź 216 psl.

Vadovėlį sudaro 4 skyriai padalinti į 27 poskyrius.

Pirmasis skyrius – 48 psl. Skirtas gyventojams ir gyvenvietėms. Nagrinėjami tradiciniai klausimai: gyventojų skaičiaus kaita, migracijos, urbanizacijos procesai, kultūriniai regionai ir kiti.

Antrasis skyrius – 42 psl. Jame analizuojami naujausi politiniai pasaulio žemėlapių pokyčiai (TSRS, Jugoslavija), integraciniai procesai politinės ir ūkinės organizacijos: JT, ES, OPEC ir kitos, globalizacijos procesai.

Trečiame skyriuje – 86 psl. Aptariama ekonominė pasaulio situacija. Kalbama apie žemės ūkio regionus, atskirų kultūrų paplitimą, gyvulininkystės padėtį. Apibūdinami miškai, miško pramonė, jūrų ūkis, žvejyba, mitybos problemos, bado priežastys, kaimo kraštovaizdžio pokyčiai. Nagrinėjamas energetikos balansas, kuro išteklių, aukštųjų technologijų pramonė, turizmo verslas, transporto šakos.

Ketvirtame skyriuje – 32 psl. Nagrinėjama žmogaus įtaka gamtinei aplinkai. Kalbama apie atsinaujinančius ir neatsinaujinančius išteklius, vandens svarbą, klimato atšilimo pasekmes, dirvožemio degradaciją.

Metodinis vadovėlio lygis panašus kaip ir anksčiau minėtu. Gausus įvairių iliustracijų, patalpintas terminų žodynėlis, poskyriuose pateikiama trumpa santrauka (apibendrinimas). Iliustracijas sudaro 77 foto nuotraukos, 114 paveikslų - schemų – žemėlapių, arti 100 užduočių.

Apie Lietuvą rašoma nedaug.

Nagrinėjant naujausius politinius pokyčius 59 psl. trumpai apibūdinta Lietuva, kaip ir Estija, Latvija, Moldavija, Baltarusija, Rusija ir Ukraina. Lietuvoje nurodytas privatizacijos lygis, bedarbių lygis (13,8 %), BVP – 15,9 tūkst. dolerių.

66 – tame puslapyje ES žemėlapiuose nurodyta Lietuva pagal įstojimo laiką, pagal šalis, kurioms reikalinga pagalba ir pagal BVP didesnę ar mažesnę už ES vidurkį.

177 psl. Lietuva parodyta Lenkijos žemėlapyje, kaip kaimyninė šalis. Kituose žemėlapiuose Lietuvos teritorija neišskirta, o pavaizduota bendru fonu pagal atitinkamo rodiklio dydį.

Bendros pastabos

1. Visi recenzuoti vadovėliai parengti kruopščiai, labai informatyvūs. Susipažinimas su jais palieka gerą įspūdį.
2. Labai gausios ir įvairios vadovėlių iliustracijos. Kiekviename jų yra iki 100 ir daugiau įvairių objektų, foto nuotraukų, tiek pat įvairių paveikslų: žemėlapių, schemų, diagramų, dešimtys užduočių. Įvairaus pobūdžio iliustracijos užima iki pusės bendro vadovėlių ploto.
3. Geras vadovėlių metodinis lygis, jų išplanavimas. Be gausių įvairių iliustracijų, pateikiami žodynėliai, terminų paaiškinimai, klausimai užduotims. Tai padeda ir palengvina vadovėliuose esamos medžiagos įsisavinimą.
4. Vadovėlių apimtis (246, 218, 216 psl.) ir nagrinėjami klausimai analogiški. Tačiau jų struktūra skirtinga, nevienodas pagrindinių skyrių skaičius, nevienodai detaliai aptariami vieni ar kiti klausimai.
5. Visuose vadovėliuose daug vietos skiriama gyventojams ir gyvenvietėms, ūkinei žmogaus veiklai apibūdinti. Skirtingai atskiruose vadovėliuose kalbama apie gamtinės aplinkos komponentus, žmogaus įtaką gamtinei aplinkai.

Dėmesys Lietuvai

1. Informacijos apie Lietuvą nedaug. Faktinių duomenų surasta vos poroje vietų. Jie yra skyreliuose kuriuose rašoma apie naujausių laikų pasaulio politinio žemėlapiu pokyčius.
2. Lietuvos teritorija parodyta daugelyje bendro pobūdžio žemėlapių, bet tik pagal apibendrintą įvairių rodiklių foną.
3. Lietuvos gamtinių ar ekonominių – socialinių objektų pasigendama gausiose foto nuotraukose, o jų tikrai galėtų būti.
4. Tokia situacija liečia ne tik Lietuvą, bet ir kitas šalis, ypač mažesnes, nes vadovėliuose dominuoja integravimo požiūris, pateikiant ne atskiras valstybes, bet jų grupių apibendrintus rodiklius.
5. Norėtusi, kad daugiau duomenų būtų skirta šalims, o ne jų grupėms. Integravimo pasekoje prarandame atskirų šalių savitumus, o tai didelis turtas. Tikėtina, kad į tai bus atsižvelgta rengiant platesnės apimties vadovėlius.